

Prologen

Kong Magnus Håkonsson Lagabøtes landslov, utgitt ved Magnus Rindal og Bjørg Dale Spørck,
Arkivverket, *Norrøne tekster* nr. 9, Oslo 2018
Digital versjon av tekst med variantapparat, Nasjonalbiblioteket, Oslo 2020

[tall]: sidetall i 2018-utgåva
\tall\!: sideskift i handskriftet
#: nytt avsnitt i handskriftet
/: linjeskift i handskriftet
<...>: manglende tekst
tekst: tilføyning
tekst: eliminering

1

[101] \8r\ Magnus með guðs miskun noregs. ² konungr ³ son ⁴ Hakonar / konungs ⁵ sonar son ⁶ Suerris konungs ⁷ sender ⁸ ollum ⁹ gudes/ vínum ok sínum ¹⁰ j frosto ¹¹ þings logum. ¹² Queðju Guðs ok/ sina Þer vitið ¹³ at hínir skynsamozsto ¹⁴ [102] menn af ¹⁵ frosto ¹⁶ / þings logum ¹⁷ hafa iðurlega ¹⁸ getet ¹⁹ firir ²⁰ oss at þer hafet ²¹ spurt ²² / at ver hofum lut i at ²³ at bóta ²⁴ nokot um flæstar ²⁵ logbøkr. j/ landeno ²⁶ ok ²⁷ bedøt ²⁸ oss at yður bok skyldi eigi þeirra vmbota ²⁹ lut/laus verða ³⁰ En þer skuluð. þat. ³¹ vita sanlega ³² at oss berr ³³ aðr ³⁴ væl ³⁵ firir/ at sia en ³⁶ þo ³⁷ nu einkanlega bæzt er ³⁸ þér tröystit ³⁹ suo mikti ⁴⁰ .a./ vara forsi at ⁴¹ þer dömeð. ⁴² [103] hana ⁴³ alla ⁴⁴ j ⁴⁵ vara skipan ⁴⁶ þat ⁴⁷ af att/ taka ⁴⁸ ok þat. ⁴⁹ við ⁵⁰ at ⁵¹ leggia ⁵² sem oss ⁵³ þyckir ⁵⁴ bæzt ⁵⁵ ⁵⁶ bera ⁵⁷ með hinna ⁵⁸ bæz/stu ⁵⁹ manna ⁶⁰ raðe. ⁶¹ ok ⁶² ⁶³ þui ⁶⁴ hofum vér. nu ⁶⁵ vm ⁶⁶ riðir iðurllega ⁶⁷ skoðat hana ⁶⁸ / ok lizt oss ⁶⁹ sem ⁷⁰ allviða ⁷¹ mætte með færrom ⁷² orðom fullan ⁷³ orskurð/ gefa ⁷⁴ þar sem hon talar ⁷⁵ aðr göysi ⁷⁶ margt ⁷⁷ vm ⁷⁸ En ⁷⁹ sumum stöðum/ þyrpti ⁸⁰ hon ⁸¹ sanlega ⁸² [104] til logu þar sem hværgi. ⁸³ var. ⁸⁴ aðr ⁸⁵ liosaræ ⁸⁶ en/ marger þyrpti ⁸⁷ þær ⁸⁸ sem ⁸⁹ fakunigir ⁹⁰ váru. ⁹¹ Nv þo at vér. kennem ⁹² oss/ miok ⁹³ vankunnende ⁹⁴ ⁹⁵ til slikra ⁹⁶ [stor ræða ⁹⁷] pa. ⁹⁸ hofum vér. þo ⁹⁹ perssa ¹⁰⁰ / bok latet rita ¹⁰¹ er vér sendom yðer ¹⁰² eptir ¹⁰³ slikum. ¹⁰⁴ hætte sem hon ¹⁰⁵ vattar ¹⁰⁶ / ¹⁰⁷ tröystande ¹⁰⁸ a. vars. herra [iesu krist. ¹⁰⁹ ¹¹⁰ miskun ¹¹¹ ¹¹² ok þeirra. ¹¹³ hinna ¹¹⁴ skynsamostv ¹¹⁵ [105] manna ¹¹⁶ [til logu ¹¹⁷ er ¹¹⁸ [i hia ¹¹⁹ oss varo ¹²⁰ En ¹²¹ ¹²² at þer skilið ¹²³ ¹²⁴ þui ¹²⁵ gjorr ¹²⁶ hvi/ ¹²⁷ ver hofum. ¹²⁸ suo bolkum ¹²⁹ skipat J bokenne ¹³⁰ sem nu er ¹³¹ þa græíniR/ sia ¹³² hatter ¹³³ firir yðr ¹³⁴ sem hær fylgir ¹³⁵ Pingfarar ¹³⁶ bolkr er nu sem/ fyrr ¹³⁷ .J. ¹³⁸ anduerðu ¹³⁹ ritaðr ¹⁴⁰

aðr [141](#) en [142](#) [143](#) hefi sialfa [144](#) bokena. [145](#) At aðr berr [146](#) at/ þingget [147](#) se skipat *ok* [nemdar menn [148](#) [149](#) skodaðer. [150](#) [151](#) logretto menn [152](#) kosner [153](#) / [154](#) eiðar fluttir *ok* [155](#) grið sætt [156](#) *ok* siðsemendum [157](#) [\[106\]](#) lyst at þui bætr verði [158](#) [159](#) bokenne/ lyt [160](#) síðan [161](#) [162](#) þinget [163](#) er [164](#) bæter stillt *ok* síðatt [165](#) [166](#) Fysti [167](#) lutr bokarennar/ er cristins doms. [168](#) bolkr at menn skili [169](#) cristilega trv [170](#) vera [171](#) grundvoll/ [172](#) *ok* upp haf allra goðra luta [173](#) *ok* hæilagrar. kirkju lyðni *ok* hennar for\ manna [174](#) [175](#) vera lysing *ok* læiðtogarar [176](#) til [177](#) allra loglegra [178](#) [179](#) rettynda. [180](#) / *ok* miskunsamlegra [181](#) [182](#) síðsemda [183](#) [184](#) Nest [cristins doms [185](#) bælkinum [186](#) / er utfarar [187](#) bolker at [188](#) alþyðan [189](#) skili [190](#) [\[107\]](#) þann [191](#) sama [192](#) guð. hafa [193](#) ski/pat konungenom [194](#) til verallegs [195](#) vallz [196](#) en [197](#) hinn [198](#) til anlegs [199](#) [200](#) [201](#) Eptir/ vtfarar [202](#) bolk [203](#) er mannhælgi þui at nest þuisa [204](#) [205](#) høfer. hofð/ingivnum [206](#) *ok* oðrum [207](#) vt i fra. at [208](#) hallda [209](#) *ok* [210](#) hallda lata [211](#) guðs frið [212](#) / *ok* goðra manna [213](#) frælsi. millum cristinna. manna En [214](#) þeim með [215](#) / logum at [216](#) ræpsa [ok] þo [217](#) hofliga [218](#) [219](#) sem at oðru verða provaðr [220](#) [221](#) Nest/ mannhælgi er ærfða tal [222](#) með þui flæira [223](#) er þar [224](#) [\[108\]](#) fylgir [225](#) *ok* hæfr/ þat [226](#) með quenna giptingum [227](#) þui at miklu [228](#) varðar [229](#) þæim [230](#) er til/ arfanna [231](#) kalla [232](#) at þeir se j [233](#) loglegom. [234](#) hivnskap [235](#) getner. [236](#) Eptir/ ærfða tal hæfr [237](#) landa brigði. þui at [238](#) þann [239](#) tíma [240](#) sem maðr erfir [241](#) / nokorar Jarðr. [242](#) þa høfer honom at skoða vm [243](#) sin oðoll *ok* suo [244](#) / annarra manna at hann [245](#) hallde [246](#) [247](#) engarra manna [248](#) oðllom. [249](#) með [250](#) logum [251](#) / sottom [252](#) *ok* kunni [253](#) sin [254](#) oðol [255](#) [256](#) með logum [257](#) at [258](#) brigða [259](#) Eptir landa/brigði er landz leigu bolkr þui [at] þeim [260](#) høfer [261](#) með. [262](#) logum [\[109\]](#) sinar jarðr [263](#) at byggja sem [264](#) með. [265](#) logum hafa [266](#) aat. komezt [267](#) Eptir/ landz læigu bolk er kaupa bolkr þui at suo skal eptir [268](#) laga/soknom [269](#) lausa aura [270](#) sokia sem með [271](#) landa brigði land [272](#) *ok* [273](#) iarðer [274](#) / Eptir kaupa bolk [275](#) er þiofa bolkr þui at þat høfer engum [276](#) / [277](#) firir oðrum [278](#) at tortíma. [279](#) [280](#) sem [281](#) hinn [282](#) hefir með [283](#) logum [284](#) at komezt [285](#) [286](#) / En sa er oðru vis [287](#) gerir [288](#) mann. [289](#) laga repsing [290](#) firir [291](#) taka [292](#) [293](#) Siðazt [294](#) / J bokenne ero [295](#) konunga [296](#) rettar bøter þui [297](#) at [298](#) sa konungr sem til er [299](#) ski/paðr [300](#) eptir at [\[110\]](#) sia logum [301](#) [302](#) a [303](#) eigi síðer at hugga [304](#) sína síðsama [305](#) / þægna með linkind [306](#) *ok* [307](#) rettar botom [308](#) en [309](#) at [310](#) tempra vspaka [311](#) [312](#) með/ hirtíng [313](#) *ok* [314](#) [loglegom repsingum [315](#) [316](#)] Erfðir þær [317](#) [318](#) er til hafa fallet/ *ok* [319](#) vm [quenna giptingar [320](#) *ok* um [321](#) viga færði [322](#) [323](#) *ok* vm [324](#) oll onnur laga/mal [325](#) [326](#) þa [327](#) skulu [328](#) [329](#) eptir þui [330](#) vera [331](#) [332](#) sem þa gengo log J. lande [333](#) er [334](#) þav [335](#) \ [\[111\]](#) mal [336](#) gerðuzt [337](#) ef [338](#) eigi hefir [339](#) aðr [340](#) [loglegr domr [341](#) a fallet [342](#) [343](#) Biðium/ ver *ok* [344](#) yðr [345](#) [346](#) at þer varkynið uið oss. [347](#) þat. [348](#) sem a skorter þui at/ mæir hefir [349](#) volldet [350](#) [351](#) vankunnende vart [352](#) eða [353](#) galøysi [354](#) en [355](#) jlluili [356](#) / eða [357](#) vilia löysí [358](#) sem ætlla ma þo at oss töke þat sialldar eða/ ver hefdim minna við sætt en nu hofum ver [359](#) Finzt [360](#) *ok* [361](#) nokot/ nytsamlegt i [362](#) þockum þat. [363](#) [\[112\]](#) aller [364](#) [365](#) [varom herra [366](#) iesu krist [367](#) hværss [368](#) / nafn se [369](#) blezsat [370](#) [371](#) vtan enda Amen [372](#)

Noter:

[1](#) *Følgende overskrifter finnes:* Her hæfr bref þætt sem magnus konungr sænde (skrifade Be) till alra noregs manna vm skipan logbókr oc um græinir hennar sua uattande sem her sæghir nu Bd, e; prologus Bl (*med yngre hånd*); Fc; Gd, e, m; Bref virðulegħs herra Magus konungs hins koronaða Ea; Her hæfr bref Manusar konungs er han scrifaðe till allra noregs mana vm loghbok þa sem ganga skall vm allan noregh. *ok* græinir her hversu hon er balkunum skipat sua vattande sem her fylgir nv Gf; Her hefr gula þings bok meðr Gi; Incipit prologus vm kapitola skipan Gl; Her hefr lavgbok þa er virðulegr herra Magnus konungr

hin koronaði skipaði ok gaf ollum Gulaþingsmonnum Gn; *Bref herra Magnus konungs til herra Jons erkibiskups. ok til allrar allþyðu Gp; In nomine domini <...> Gt. I B1 har dessuten en yngre hånd skrevet følgende på siden før loven begynner:* Hier hæfr vpp Borghærþings bok allræ vigverskæ mannæ með Qveðju Guðs oc sending oc bræui Magnúss konungs sunar Hakonær konungs sunarsunær Sværriss konungs er han skra oc samænnnsætia let i Sarpa borg (*fra i: tilf. i margin*) af ollum bokum landzens oc gaf borgaringz monnum sem hana lohtoku Joens voku dag fra burd vars herra iésú krist mcc oc lxx oc .iij. vætær a .xi. rikis Magnúss konungs. Øverst på første side av loven i B1 står: assit principis sancta maria meo amen. *I Ed står det innholdslisten foran Tingfarebolken og Kristendomsbolken før selve loven begynner, med følgende overskrift:* Her skyrir hvorso morgh capitola ero i þæssum luta landzbokar uarrær ok vm <...>. *Over begynnelsen på selve loven står følgende i Ed:* Ero her nu told ok anæmfð capitula i þingfarar bolkenom ok cristins doms bolkenom. Primum capitulum; lakune Fd; Gg, h, k, r. *Prologen mgl. D. Over begynnelsen på selve loven står følgende i 313:* Her heffuer vp bog tha sem Magnus kononger son hakonar konungs skipaðe oc lagðe siðan a frosto tingi með guðlegre fiorslo oc skipan till rettra luta Anno 1274.

2fra með: *mgl.* Ee; Gn.

3fra noregs: *mgl.* Fc.

4 sunar 343.

5fra son: *mgl.* Ef.

6 sonar Bb, d, e, k, l; Ea; Fb, c, f; Ga, c, f, i, l, q, t; 343; sunar sunar sins Ed; sonnir 313.

7 *mgl.* Fc; 313; *fra* sonar: *mgl.* Bc; Ee.

8 virdulegom herra Andresi biskope i Aslo *ok tilf.* Ba, k; (virdulæghom herra *tilf.* Bf; Eb; Ff; Gf, n; virðulegum herra *ok* anlegum feðr *tilf.* Fc, e) Jone ærkibiskupi *ok tilf.* Bd, e, f, l (*yngre hånd, rettet fra den lesemåten vi finner i Bb*); Eb; Fc, e, f; Gf, n; Andresi biskupi i Oslo. Þorfinni biskupi i Hamre *ok tilf.* Ee.

9 aðrum *tilf.* Ba, k, d, e, l (*yngre hånd*); Ee; Fc, f; Gf, n.

10 *fra* guides: monnum Ga, c; *mgl.* Gb.

11 borgha Ba, k; borghar Bb, l; gula Bc; Ga, b, c, d, e, f (*rettet fra* Frosta *med yngre hånd*), l, m, p, q, t; æiðzsiua Ea, b, c, d; Frostu eða Gula Gn; N. Gs; frosta 313.

12 *fra* frosto: noregs konungs riki Bd, e; *fra* j: þæim sæm þetta bref sea eða hæyra *ok* i æiðzifabings lagum ero Ee; aeidzifua þings monnum Ef; gula þings monnum Gi; *mgl.* Bf.

13 withir 313.

14 skilrikasto Ba, c, d, e, f, k; Ea, b, d, f; Fc, e; Ge, f, i, l, m, n, q, s; 313; 343.

15 i Ba, b, d, e, k, l; Ee; Gd, e, f, m, n, q, s, t; *mgl.* Bf.

16 borgar Ba, b, k, l; gula Bc; Ga, b, c, d, e, f (*rettet fra* frosta *med yngre hånd*), l, m, p, q, t; æiðzsiua Ea, c, d, e, f; N. Eb; frosta Gn; N. Gs; 313.

17 logsogu Ee; *fra* frosto: noreghe Bd, e; *fra* af: *mgl.* Bf; Gq.

18 iderula 313.

19 kert 343.

20 uid Ba, k; Ed.

21 haffer 313; *fra* at: *ok* Bc.

22 *fra* at: *mgl.* Gt.

23 *fra* i: iattatt 313; *fra* hofum: iadom Ef.

24 vm *tilf.* Bb.

25 flest allar Bk; Gl; flæster allær Ee; flestar allar Gn, t.

26 meðr hinna baztu (bæstræ Bf; Ff; Ga, b, c, e, q, s) manna rade *tilf.* Ba, c, f, k; Eb, d, e, f; Ff; Ga, b, c, e, f, m, n, q, s; 343.

27 haua þess *tilf.* Ec.

28 bado Bf; bæiðist Bk.

29 lunnanda Ee; luta Ge; 343; *fra þeirra:* þeirar umbotar Ff.

30 vera Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e; Fb, f; Ga, b, c, d, e, f, i, l, m, p, q, s, t; 343; *fra ok* beðet: *mgl.* Gn.

31 *mgl.* Ba, b, d, e, f, k; Eb, e, f; Ga, b, c, f, m, n.

32 *mgl.* Ba, c, d, e, f, k; Ea, b, c, d, f; Gf, m.

33 bar Ba, c, d, e, f, k; Ea, b, c, e; Gn; *fra ok* beðet: með hinna bæzstra manna raðe. (*fra með:* *mgl.* Fe; 313) *ok* (ær Gs) þottomk (thottost 313) ver (*mgl.* Fe; 313) varla (uakla 313) þerss venta at frostoþings (frosta tings 313; N. ting Gs) bok (log Gs) skyldi slikra (*mgl.* Gs) vmbota lutlaus (laus Gs, lutlaustæ 313) vera sem allar aðrar logbókr i landeno hafa goðan (mykin Fe; 313; mycklum Gs) þora af fengit. En þer skuluð (kuluð 313) þat sanlega vita at ver (hauum *tilf.* Fe; 313) þui (thett 313) fyrri i oðrum logbokum lutt at. at oss þotti sem allar (*mgl.* 313) aðrar hefði meiri *ok* braðari þorf (turft Gs) til vmbota. (vmbotanna Gs) þui at (*fra þui: ther* 313) af ollum (bokom *tilf.* Fe; 313) fantz oss yður bok (vm *tilf.* 313) miclum (mykli Gs; mykin 313) þora hellz (velzt Gs) sialfbergi (sialffbiarga 313) vera. en sanlega unnum (ynim 313; funnu Gs) ver henne fyrst *ok* bæzt allrar þeirar varar tillogu. sem (er Fe; 313) hon væri (vare 313) þa (siðan Fe; 313) bætr *ok* (*fra bætr:* *mgl.* Gs) liosare en aðr. (adrar Gs; aderer 313) Bar (Bær Fe) oss Fc, e; Gs.

34 *mgl.* Ed.

35 *mgl.* Gi.

36 *mgl.* Bf.

37 *mgl.* Ba, c, d, e, f, k; Eb, d, e, f; Fc, e, f; Ga, b, c, f, m, n; 313.

38 þar sæm Bc.

39 trøystur Bb, l; Fc; Ga, b, c, d, e, f, p, q, s, t; trøystuuder 313.

40 miok Bb, l; uæll Ed; *fra suo:* *mgl.* Ff.

41 *ok* Bf.

42 dømdot Bd, e; Ea, b, c, d, e, f; Fc, e; Ga, b, c, f, n; a nøyðit Gm; dømdoder 313.

43 hafa 343; *mgl.* Be.

44 *mgl.* Fe; 313.

45 *mgl.* 343.

46 forsio Bf; Gd, p; *fra vara:* uart ualld Gl.

47 þar Bc; Ed; Gm.

48 *fra af:* afftaka 313.

49 þar Ed; *mgl.* Ba, f, k; Gm, t.

50 til Fb.

51 *mgl.* Ge; 313.

52 sætia Ba, c, d, e, k; Eb, d, e, f; Ga, b, c, f, m, n, t.

53 *mgl.* Gd, l, m, s.

54 þøtte Bd, e, f; Eb, d, e, f; Fc, e; Ga, b, c, f, m, n, t; 313.

55 till Ed; *mgl.* Eb, f; Fc, e, f; Ga, b, c; 313.

56 til *tilf.* Bc; til at *tilf.* Bf.

57 vera 343.

58 *mgl.* Fe; 313.

59 skynsamasto Bb, l; Ea, c; Fb; Gi, l, t; 343; bæstra Bf; Fe; Ga, b, c, e; 313; basta Eb, d, f; Fc, f; vitrastu Gn; *fra* hinna: skynsamra Gd, p, s.

60 manne 313.

61 samþykt Bc.

62 En Ba, b, k, l; Ef; *mgl.* 313.

63 af *tilf.* Ba, c, f, k, l; Ee, f; Ga, b, c, f, m, n, q.

64 *fra ok:* af því Fc, f; *mgl.* Eb; Fe.

65 *mgl.* Ef; Fe; Gi, q; 313.

66 ura 343.

67 idulighr Ef; ideruerlega 313.

68 hafa 343; *mgl.* Ef.

69 sua *tilf.* Bk; Ee, f; Ge, q; 343.

70 at Bf.

71 hon Bc; alþyden Bf.

72 uarom Fc; fam Fe; Ga, b, c; fære 313.

73 *mgl.* Bc.

74 (a *tilf.* Ef; Ff; Gs) gera Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, e, f; Fb, f; Gf, m, s; aat leggia Ed.

75 talade Bb; Ea, c; Fb, c; Gd, e, l, p, q, s; 343; tala Bl.

76 miok Bf; *mgl.* Gn.

77 langt Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, c, f; Ga, b, c, d, e, f, i, l, m, n, p, q, s, t; 313; <...>gt 32, som begynner her.

78 *mgl.* Bd; Ef; *fra* aðr: mykiz till lankt Fe.

79 i *tilf.* Eb; Fb; Gi, m, n.

80 þurfti Bc, k; Ea, c, f; Fb; þarf Bf; Ga, b, c; þurfui Ed; Ff; <...>f 32.

81 han 343.

82 nokorrar *tilf.* Gt.

83 huærgen Ba, k; æigi 313; *fra* sem: æigi Fe.

84 er Ga, b, c, t; 32; *fra* hværgi: hon var (er Gn) huærghi Be; Gn.

85 *mgl.* Be, f; Eb, d, e, f; Fc, e, f; Ge, f, m, n, q, t; 313; 343.

86 orskurðr *tilf.* Fc, e; 313; *her begynner en lakune i Fc.*

87 þurftu Ba, b, d, e, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, f; Ge, f, i, l, n, t; 313; þuruu Bf; Fe; Ga, b, c, m, s; þyrftu 32.

88 *mgl.* Ee; *fra* hværgi: hon sker æigi skilit or firir þæim Bc.

89 þa *tilf.* 343.

90 fauitrir Gd, e, i, p, q; fakunandi Gl; nerer 343.

91 ero Bc, f; Eb, d, f; Fb, f; Ga, b, c, f, m, n, t; 32.

92 kennum Ba, b, c, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Gd, e, i, m, n, p, q, s.

93 *mgl.* Ff.

94 fakunnigha Ba, c, d, e, f, k; Ea, b, d, f; Ff; Gf, n, t; fakunnandi Bl; Gm, q; vannkunniga Ec; Ga, b, c; 32; 313; uankunnenga Fe.

95 uera *tilf.* Ee; Fb.

96 slíka 313.

97 mala Ee.

98 *mgl.* Bc.

99 *mgl.* Bb, l; Fb; Gd, p.

100 *mgl.* Gi.

101 gera Ee; skrifua Gm.

102 e rettet *fra* u Fa; til yðrar Gi; *fra* er: *mgl.* Fe; Gn; 313.

103 með Ba, c, f, k; Gm, q.

104 þæim Bb, l; Fb; Gi; þen Gq.

105 *mgl.* Bb.

106 var Ee; *fra* eptir: *mgl.* Gd, e, p: 343.

107 erom ver *tilf.* Bc.

108 upp *tilf.* Gd, q, s.

109 Jesu Christes 313; *mgl.* Gm, n.

110 naðer ok *tilf.* Fb.

111 *fra* vars.: varn iésús crist Ee.

112 oc (a *tilf.* Bc; Ee; Fb; med *tilf.* Bf) arnaðar ord (orde Bf; orders 313) uarar fru sancte (*fra* uarar: hinnar hælgu Eb; Gm; hinnar móyar Ff) mariu oc (*fra* uarar: *mgl.* Bd; Ee; Fe; Ga, b, c, n, s; 313) hins helga olafs kononghs *tilf.* Ba, c, d, e, f, k; Eb, d, e, f; Fe, f; Ga, b, c, f, m, n, s; 313; ok arnadar orð hinar helga maria ok allra guds hællagræ mannæ *tilf.* Gq; <...>ðar hins helga olafs konungs *tilf.* 32.

113 a Ed; *mgl.* Bf.

114 *mgl.* Bc; Ee.

115 skynsamasta 313.

116 raðe ok *tilf.* Gm, t.

117 rade Bf.

118 þa *tilf.* Ef.

119 ner Fe; 313.

120 her begynner ny linje med stor initial Fe; her har 313 egen overskrift: Hær skiptir bockenni i .viii. luti.

121 Ok Ea, c.

122 þui at *tilf.* Ff.

123 skilir 313.

124 hana *tilf.* Gt.

125 at *tilf.* Ee.

126 bætr Bl; Fb.

127 er *tilf.* Ea, c, d; at *tilf.* Ee.

128 *fra* hvi: þa hauum ver Bf.

129 bolkunum Bd, e; Ee; Ff; Ga, b, c; 32; balkana Ef; balkunj 313.

130 henne Be; Ed, f; Ff; Ga, b, c, f, m, s, t; 313; bokena Gd, q; *fra* J: *mgl.* Bc, f.

131 *fra* sem: *mgl.* Fe; Ge; 313.

132 þessar Ed, f.

133 lutr Bf; þattr Gb; *fra* sia: þessir hættir Gd, l, s; hon með þessom hætte Gm; *fra* græíniR: græina tesser hættir 313.

134 *fra* firir: *mgl.* Ee; Gd, l, s.

135 ferr æptir Ea, c; sægir Eb.

136 þingfara Bc, e; Ga, c.

137 fyrst Bk; *mgl.* Ed.

138 at Bd, e, f; Ea, b, d, e, f; Ff; Gd, f, m, p; 313; þui af Fe; af Ga, b, c, n, s; *fra* fyrr: *fyrir* Bb.

139 var *tilf.* Ee.

140 skipaðr Be; *mgl.* Bf; *fra* J: *mgl.* Gp.

141 fyrr Ee; Gd, m, n, q, s; 313.

142 *mgl.* Gf, p.

143 upp *tilf.* Gd, s.

144 *mgl.* Gp.

145 þui *tilf.* Ba, c, d, e, f, k; Ea, b, c, d, e, f; Gd, e, f, m, p, q, s; 313.

146 høfuer Bc, f; Eb, d; Fb, f; Gm; høyrir Ef; Gf; bere Ga, b, c; er bætter 313.

147 þingh Ba, b, l; Fb, e, f; þingi Gi.

148 nefndr 343.

149 se *tilf.* Gl; 313.

150 *fra* nemdar: nefndir skoðaðar Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c, d, e, f, i, m, n, p, q, s, t; næmdar men kosner Ed; *mgl.* Ec.

151 ok *tilf.* Gd, e, f, l, n, p, q, s; at *tilf.* 313.

152 ær *tilf.* 313.

153 komnir Gl; *fra* logretto: men þeir skodader sem i logretto ero næmfdir Ed.

154 ok *tilf.* Ba, e, k, l; Ea, b, d, e, f; Gd, l, p, q, r, t.

155 *mgl.* Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fe; 313.

156 *fra* grið: griðar sættir Ed; *fra* ok: *mgl.* Gd, s.

157 sidsemð Bb; Ed; Gp; æidersæmdum 313.

158 uære Gm, p, q.

159 siðan *tilf.* Bb, l.

160 lyft Ed.

161 sem Ge, s, t; *mgl.* Ba, b, d, k, l; Ea, c, d, e; Fb, e, f; Gf, i, l, n, p, q; 313; 343.

162 oc (*mgl.* Gm) domom (dømt Ef; dom Ga, b, c; domonom Gd, f, l, n, q; domi Gi; at domom Gm) lytt (manna Bc; litt Bd, e; Ea, b, d, e; Gd, f, i, l, n, q; 313; lyft Ef; *mgl.* Bk) sem (at Bc) *tilf.* Ba, b, c, d, e, k, l: Fb, e, f; Ga, b, c, d, f, i, l, m, n, q; 313; ok aat gæymt domum sem *tilf.* Gp; oc dom lykt sem *tilf.* 343.

163 þing Fe.

164 aðr *tilf.* Ba, k.

165 rettet *fra* skipat Gf; *fra* at þui: *mgl.* Bf.

166 Hinn *tilf.* Ea, c, e, f; Fe; 313; her har 313 egen overskrift: Kristindoms bokrenum. *I tillegg framstår første linje i de følgende ni nummererte avsnittene som overskrifter.*

167 fyrstir 313.

168 domær Ef.

169 skildi Bc.

170 sua halda at *tilf.* Bc (*de nærmeste par ordene er uleselige*).

171 uarn Ed; uara Gd, s.

172 grundvoller Gd, l, p, s; *fra* vera: er grunduollr er Bd, e, f; varn grunduoll Fe.

173 verka Bf; Eb, e, f; Fe, f; Ga, b, c, d, f, m, s; 313; <...>ka 32.

174 *fra* ok: *mgl.* Ge, q.

175 ok *tilf.* Bc; at *tilf.* Gp.

176 leiðtoga Ba, k; Ea, b, c; Gd, i, l, s, t; læiðtoghar Bb, d, e, l; Fb; Ga, b, c; læiðtoghr Bc, læiðtogare Ed; Fe, f; læiðtogara Ee, f; Ge, p, q; letogr Gm; læidtogora 313; *fra ok: mgl.Gn.*

177 alra goðra luta. ok *tilf.* Fb.

178 *mgl.* Bc, d, e; Eb, d, e, f; Ff; Gd, f, l, m, p, q, t; 313.

179 retta mala ok *tilf.* Ed.

180 *fra* loglegra: goðra luta Ge.

181 miskunlegra Ed, f; Gm, p.

182 luta *ok tilf.* Bc.

183 skynsemda 313; *fra* miskunsamlegra: miskunsamlegrar sidsæmðr Ee; *fra til:* allra rættynda *ok* miskunsamlegra rettynda Fe; *fra vera:* *mgl.* Bf.

184 en *tilf.* Ef.

185 kristnum Bb, k.

186 bælki Bb, c, f; Eb; *fra Nest: første linje framstår som en overskrift* 313.

187 utfara Bb, c, d, e; Ga, b, c, d, f, l, q, s; 32.

188 oll *tilf.* Gm.

189 alþyða Bb, d, e; Eb, e; Gd, s; *menn* Ea, c; altydera 313.

190 ma skilia Bd, e; *mgl.* 313.

191 hin *tilf.* Fe; Ga, b, c, e, n, p, q, s.

192 *mgl.* Gd; 313.

193 *fra þann:* þat at þan same guð hefer Bc.

194 konungdomenum Bb, f; Eb, d, f; Fe, f; Gd, l, m, n, s; konungdomen Bc; Ee; Ga, b, c, f; konungin Ea, c; Ge, i; konungdomenno 313.

195 konungslægs Ge.

196 vmbóðs Bc, d, e, f; Eb, d, e, f; Ff; Gd, f, q, s; 313; ifirboðs Fe; Ga, b, c, i, n, p, t; 32; *fra til:* veraldlegt vald 343.

197 sem Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c, d, e, f, i, l, m, n, p, q, s, t; 32; 313.

198 biskopenom Ba, b, d, e, k, l; Fb, f; Gf, t; *biskupin* Bc; Ea, c, e, f; Gd, e, i, l, p, q; *biscupum* Bf; Eb, d; erkibiskupen Fe; 313; *biskup* Ga, b, c; *biskupi* Gm; erkibiskupi Gn, s.

199 *fra en:* *Byscupinum andlegt valdt* 343.

200 ualsz *tilf.* Gm.

201 En *tilf.* Ef; Fb; Gd, e, s.

202 utfara Bb, d, e; Ea, b, c, d, e, f; Ga, b, c, d, e, f, i, l, m, n, q, s.

203 bolken Fe; 313; bolkinum Gd (*l mangler*), q, s; *fra vtfarar:* konungs þegnskyllu Gl; *fra Eptir:* Nest vtfarabælki Bc.

204 þui Ge; thessø 313; *fra nest:* þat Bc.

205 sa *tilf.* 313.

206 hofdingium Ba, c, f, k; Gd, e, f, l, m, n, q, s, t; hofðingianum Gi, p; *fra nest:* sua hæyrir hodfingium till Fe.

207 allum Ba, f, k; Ee; Ga, b, c, n, p, t; 32; 313; allum aðrum Bb, c, d, e, l; Ea, b, c, d, f; Fb, e, f; Gd, e, f, i, l, m, q, s; 343.

208 *mgl.* Ba, e, k; Gd, n, p, s; 313.

209 *ok hafua tilf.* Ea, c.

210 *fra hallda mgl.* Ee; Fe; *fra at:* *mgl.* Ga, b, c.

211 *fra ok: mgl.* Fb; *fra hallda:* hafa 343.

212 *grið* Bb; Fb; 343.

213 32 *slutter med mann<...>*.

214 oc Bb, d, e, f, l; Eb, d, f; Fb, e, f; Gf, l, n; 343; Ok þo Gm.

215 at Bb; eptir Bf; *mgl.* Bl.

216 *mgl.* Ba, b, c; Ge, l.

217 *mgl.* Gm.

218 hofsamlegom Ba; hofsamlægha Bb, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb; Ga, b, c, d, e, f, i, l, m, n, p, q, s, t; 313.

219 eptir (meðr Gd, q) atuikum *tilf.* Bf; Ea, b, d, e, f; Fe, f; Ga, b, c, d, f, m, n, p, q, s; 313 (tæim *tilf.* 313).

220 prouaðer Ba, b, c, d, e, f, k; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Gd, f, i, l, m, n, p, q, s, t; 313; sanprofaðir Bl; Ge, n.

221 En *tilf.* Ef; Fe.

222 bolkr Ea,c; *fra ærfða tal:* ærfddar tall 313.

223 flæiru Bd, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c, p, t; 313; *fra með:* oc þat annat Ba, k.

224 þui Ba, c, d, e, k; Eb, e, f; Fe; Ga, b, c, f, l, m, n, p, s.

225 høyrir (till *tilf.* Bf; Fe; Gp, t; 313) Bc, d, e, f; Fe; Ga, b, c, d, f, l, m, n, p, t; 313; høfuer (till *tilf.* Ed) Eb, d; Gm, s.

226 *fra hæfr:* høfir þar Ec; *fra ok:* at þat hæfer Gd; *ok þar* Gp.

227 giftingar Gp.

228 almycklu Bl; allmicklu Fe; Ge.

229 uarða Ec.

230 þa Gq.

231 arfa Bb.

232 standa Bd, e; Eb; Gd.

233 Helghum (hæilogum 313) ok *tilf.* Fb, e; Ga, b, c, d, l, m, n, p, s; 313; 343.

234 hæilaghum Be; Ee; Gf.

235 hionskape 313.

236 En *tilf.* Ef.

237 er Ba, k; 343; ero Ee; Gd.

238 a *tilf.* Bl.

239 huarn Bf.

240 *fra þann:* þegar Ba, k.

241 fær Fe.

242 iarderer 313.

243 *mgl.* Gp.

244 *mgl.* Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c, d, e, f, i, l, m, n, p, q, s, t; 313; 343.

245 *mgl.* 343; *fra at:* ok Bb.

246 halda 313; *fra hann:* halda Ff.

247 a *tilf.* 343.

248 *fra engarra:* enskis manz Bd, e; engrá manna 313; *fra at:* *mgl.* Fe.

249 vttan *tilf.* over linjen med langt yngre hånd Ba; nema *tilf.* under linjen Ge.

250 at Gd, m; 313.

251 ologum Eb.

252 *fra logum*: rongum Bb; olaghum Bf.

253 *hann þo tilf.* Bb; sialfr *tilf.* Bf; Gp.

254 sialfs sins Bc, d, e; Ea, b, d; Fe; Ga, b, c, d, m, s; sialfs Ee; sialfs sin Ff; sins Gf; sialffs sinj 313.

255 oðlom Ee; Fe; Gd, m, s; oderolum 313.

256 at skipta *tilf.* Fe.

257 *fra með: mgl.* Bf; Gn; *fra engarra*: æi odolum annara manna vttan með laghum oc kunni sialfs sins odollum Ef.

258 *mgl.* Ba.

259 En *tilf.* Ef; Fe; Ge.

260 *mgl.* Fe.

261 høyrir Ga, b, c, p.

262 at Ba, k; æftir Bc, d, e; Eb, d, e; Ff; Ga, b, c, f, i, n, p.

263 æignir Gf; jærderer 313.

264 æigu oc *tilf.* Ef.

265 *mgl.* Eb; Gm.

266 er Bb; hefir Gn; *mgl.* Gp.

267 En *tilf.* Ef; Fb.

268 með Bf.

269 lagum Fe; 343; *fra eptir*: at loghum Bb.

270 *fra lagasoknom*: lausa aurum Gp.

271 eftir Ba, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c, d, e, f, i, l, m, n, p, q, s, t; 313; 343; *mgl.* Bb, c.

272 lond Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, e, f; Fb, e, f; Gd, e, f, i, l, m, n, p, q, s, t; 313.

273 *her ender lakunen i Gh.*

274 þegna Gt; *fra land*: *mgl.* Ed; iorð oc oðol Ga, b, c.

275 bolken Ba.

276 *mgl.* Bd; *fra þat*: ængi skall Bb; enghum høfuir Gd, s.

277 manne *tilf.* Bc; Gn, p.

278 engum adrumb Bd; nockorum oðrum Ea; Ga, b, c, h, s; 313; 343; aðrum eða nockorom Eb; nokorom Ed, f; Fe, f; Gm.

279 tortyna Bf; misþyrma Ed.

280 þat *tilf.* Bb, f; Ea.

281 ef Gm.

282 *hann Bb, l; Fb, e; Ge, n; 343; æighande Bd, e, f; Ea, b, d, e, f; Ff; Gf, m; annar Ec; sa Ga, b, c, d, h, p, s; 313.*

283 at Fb, f; Gh.

284 retto Gd.

285 *fra hefir*: a með logum Bb; *fra sem*: nokot firir þæim sæm með logum hafa at komezt Bc.

286 er a *tilf.* Ga, c, p.

287 þat *tilf.* Bc.

288 gerar 313; *fra oðru*: aðrum misgerer Ec.

289 ma Ed.

290 refst Bb; refsingum Fe; Gd, i, l, p, t; 313.

291 *mgl.* Ff.

292 suara Ba, b, d, e, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fe, f; Ga, b, c, d, e, f, h, i, l, m, n, s, t; 313; faa Fb; *fra* mann: suare firir laga refsing Bc; skal lagharæfst firir at suara Bf; *fra* Eptir kaupa bolk: *mgl.* Gq.

293 En *tilf.* Ef; Ff.

294 Siðarr Gi.

295 er Gd, f, p, q, s.

296 konongs 313; *mgl.* Gn.

297 *mgl.* Bd, e, f; Ea, b, c, d, e, f; Fe, f; Ga, b, c, d, e, f, h, i, l, m, n, p, q, s, t.

298 *fra þui:* En Bc.

299 kosenn. *ok tilf.* Gd, p, s.

300 a *tilf.* 343.

301 laghunum Bc, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Gd, e, f, h, i, l, m, n, p, q, s, t; 313.

302 *ok allum retyndum tilf.* Bc; eptir (at Gf) vmdømom sinnæ forældra *tilf.* Bf; Ea, b, d, e, f; Fe, f; Ga, b, c, d, f, h, l, m, n, p, s; 313.

303 ok Bb, l; Gd, f; þa høfir honum Bc; *mgl.* Gq.

304 athugha Gd.

305 *mgl.* Gm, p.

306 likind Ba, k, l; Ee; miskunn Bb; likning Bc; Ed; lising Bf; liknande Ef; liging Fe; linking Ge; liðkind Gl; linkindum 313.

307 *mgl.* Ef.

308 botar botom 343.

309 hældr Bc.

310 *mgl.* Gd, n, p, q, s.

311 þa er ospaker ero Gp.

312 men *tilf.* Ba, b, c, f, k; Ea; 313.

313 hirtingum Bk; Gd, e, h, m, s, t.

314 *fra* hirting: *mgl.* Bb.

315 lagha ræfstum Bf.

316 En *tilf.* Gm.

317 *fra* Erför: þat (þa 343) viliu uer oc einkanligha (*mgl.* Gp; *fra* oc: *mgl.* 343) at þer vitið (einkanglega *tilf.* 343) at (vm Gn, p) (allar *tilf.* 343) ærför þær (allar Gp) Gh, n, p, s; allar thær jarder 313.

318 allar *tilf.* Ba, d, e, k; Ea, e, f; Ff; Gd, f.

319 iardar brigdi *tilf.* 343.

320 odals brigdi Ba, k; Gh; iarða brigði Bc, f; Ea, b, c, d; Gd, f, m, n, p, q, s; iærðr brigdi Ee, f; landa brigði Bd, e; iardar brigdi Ff; jardera brigderi 313.

321 *mgl.* Bc; Eb, f; Gd, e, f, h, i, l, m, n, p, q, s.

322 ferðir Bc; 313.

323 um oðals brigði *tilf.* Gi.

324 *mgl.* Bc, f; Ea, b, c, d, e, f; Gd, f, h, m, n, p, q, s, t; 313.

325 *fra* Erför: þæt vilium vér æinkanlega at þer uitid at ærfðer. *ok* oll laga mal Fe.

326 vndir (i Gn) huerium lagum (*mgl.* Gd, s) en (sæm 313) þau (þeir Gd, m, q, s; þat Gn, p) varo (wrdu Bf; Ea, b, c, d, e, f; Fe, f; Gd, f, m, q, s; 313; uard Gn, p) *tilf.* Bc, f; Ea, b, c, d, e, f; Fe, f; Gd, f, m, n, p, q, s; 313.

327 þau Ea, b, c, d, e, f; 313.

328 skal Fb; 343; skal allt Gn, p.

329 ol *tilf.* Bf; Ea, b, c, e; Ff; Gd, f, h, m, s; 313; þau *tilf.* Ge; *her begynner en lakune i Gl.*

330 dømazt ok *tilf.* Ea, c, e.

331 dømazst Gh, n, p, s; *fra* eptir: sua vera Ba, b, k; þau oll æftir þui fara Bc.

332 ok æftir þui nu ganga *tilf.* Ee.

333 landeno Ee, f; Fb; Gd, e, f, h, i, m, n, p, q, s, t; 313; 343.

334 ef Ed.

335 þat Gn, p.

336 *mgl.* Gq.

337 græiddost Ed; gerdest Gn; gerizst Gp; *fra* er: *mgl.* Fe.

338 er Ed.

339 er Bc.

340 þa Gm; *mgl.* Ed, f.

341 logligh skipan (saatmall Ef; ok domær *tilf.* med marginalhånden over linjen Ea var.) Ba, c, e, f, k; Ea, Ea var., b, c, d, e, f; Fe, f; Gd, f, m, p, q, t; 313.

342 komet Ba, b, d, e, f, k, l; Fe, f; Gd, f, h, i, m, q, s; 313; komizst Gp; verit gor Gt; *fra* ef eigi: *mgl.* Gn; *stykket fra* Erfðir þær er flyttet til enden av Prologen Gb.

343 eða skipan *tilf.* Bd; eða domr *tilf.* Be; ok af þui biðium ver ok biodom yðr. herra A. biskup ok herra þorfinn biskup. ok alla yðr iæmsaman at þer skoðet at inuirðulæga. huar yðr pickir af vera takande eða uiðr læggiandi *tilf.* Ee; en *tilf.* 313.

344 *mgl.* Bb, c, d, e, l; Ea, b, c, d, f; Fe; Ga, b, c, d, f, h, m, n, p, q, s; 313.

345 *mgl.* Gf, m, n, q, t; *fra* ok: *mgl.* Bf; Ff.

346 alla saman *tilf.* Bc.

347 um *tilf.* Gq.

348 þær Ee; þar Ff; þui Ga, b, c.

349 hafua Bk; Ge, i.

350 uolde Gf.

351 fiolskylda vor ok (en 313) *tilf.* Bc, d, e, f; Fe, f; Ga, b, c, d, f, h, m, n, p, q, s; 313.

352 var Fb, f; Ge, i; 343; *mgl.* Fe; Gd, h, n, p, q, s, t; *fra* vankunnende: vankunnenda uor Ba, f, k, l; vankunnand Bc, d, e; Gf; uankunnend Ga, b, c; uankunning Gm.

353 oc Bb; Gt; en Bk.

354 *fra* eða: *mgl.* Bc, d, e; Ff; Gf, m, q; *fra* vankunnende: fiolskyllda var ok fakunnende (vankunnosta Eb; vankunnend Ec; vankunnandi ok galæysi Ee; vankunnæ Ef) Ea, b, c, d, e, f.

355 eða Bk.

356 *fra* eða: en galæysi Ge.

357 *fra* jlluili: *mgl.* Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c, d, e, f, h, i, m, n, p, q, s, t; 343; *fra* vankunnende: *mgl.* 313.

358 *fra* en *mgl.* Gp.

359 *fra* oss: (ther *tilf.* 313) ver hefdum (hæfðim Bb, c, d, e, k; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c, d, e, f, h, i, m, n, p, q, s, t) minna i ued (*fra* i: uið Gm) sett. eðr (oc Bb, c, d, f, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c, d, e, f, h, i, m, n, p, q, s, t; 313; 343) oss tøke (tæker Fb; tokø Fe) þetta efni (mal Bb; Fb; Ge, i, q, t; 343; en Eb; einni Fe) sialdar (sialdnar Bb, c, d, e, f, l; Ga, b, c, d, e, f, h, i, m, n, p, q, s, t; sialdnare 313) (en oss (*mgl.* Gm) tækr *tilf.* Bb, c, d, e, f, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c; 313; 343) Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d, e, f; Fb, e, f; Ga, b, c, d, e, f, h, i, m, n, p, q, s, t; 313; 343.

360 *her tilf.* Bc.

361 *mgl.* Gh.

362 þa *tilf.* Bc; Ee, f; Fb, e, f; Gd, m, n, s; 313; bokenne *tilf.* Ea.

363 *mgl.* Bf; Eb; Fe, f.

364 *mgl.* Ed, e.

365 *saman tilf.* Bc.

366 *mgl.* Ba, c, d, e, f, k, l; Ea, b, c, d; Fe, f; Ga, b, c, d, f, h, m, p, q, s; 313.

367 *ok tilf.* Ee, f.

368 *hans* Ba, b, c, d, e, f, k, l; Ea, c, d, e, f; Fb, e, f; Gd, i, m, n, p, s; 313; 343.

369 *lofat ok tilf.* Gn.

370 *blæderatt* 313; *fra hværss:* *oc hans blæzaðo nafne* Eb.

371 *æ ok æ tilf.* Bc.

372 *mgl.* Ee; *fra hværss:* *mgl.* Fe.